

VEGYESEK.

A máramarosi sóbányák II. Lajos trónraléptekor. II. Ulászló király Huszt várát és Róna vagy Rónaszék kastélyt, melyek előbb a Beatrix királyné birtokában voltak, a máramarosi sókamarákkal együtt Perényi Gábornak adta volt árendába, *helyesebben* (bizonyos összegért) *zálogba*. II. Lajos király aztán, atyja halála után, 1516-ban, úgy látszik, a nyár folyamán leszámolt Perényivel mint királyi kamarás-mesterrel és a máramarosi sókamarák ispánjával. Ez alkalommal többféle nehézség merült fel, a melyet a királynak 1516. szeptember 12-én kelt oklevele szerint egyezség útján háritottak el. Ez egyezség (megvan a br. Perényi cs. levéltárában) a középkori sóbányászat történetének egyik legkiválóbb érdekü. okmánya, mert beenged pillantanunk a só-monopolium kezelésénél követett hivatalos eljárás részleteibe. E szerint a király *csak* 10,000 aranyforinttal (és nem többel) tartozik Perényinek s ez összeg megfizetését igéri következő módon és kikötésekkel:

1. Perényi Gábor (*a már Mátyás király, Beatrix királyné és II. Ulászló király idejében összetartozó*) Huszt-vár, Róna-kastély, ezek uradalmi és a máramarosi sókamarák felét a királynak, László váci püspök, kir. kincstartó vagy az ő embere kezéhez Máté apostol napjáig (1516. szeptember 21.) visszaadja, a másik felét pedig megtartja mindaddig, a míg ama 10,000 forint vagy a kezén levő felerészből, vagy más királyi jövedelmekből ki nem telik.

2. A máramarosi kir. sókamarákból, Huszt várából, Róna-kastélyból, illetve uradalmaikból befolyó mindennemű külső és belső királyi jövedelem fele a Perényi Gábor vagy emberei kezébe folyjon be, az említett 10,000 forint törlesztésére, levonva mégis az említett vár, kastély, valamint a sókamarák fentartására és kezelésére szükséges költségeket, melyek különben közösen, az egész jövedelemből fedezendők.

3. Perényi Gábor úgy Huszt várában, mint Róna-kastélyban és a máramarosi sókamara-hivatalokban úgy kint, mint bent a reá néző felerészben tiszteket tarthasson, még pedig ugyanazon fizetéssel (sallarium) és természetben kiszolgáltatandó élelmezéssel (victualia), a mennyi és a mi a másik felerésznél a kir. kincstartó tisztjeinek jár.

4. A király és a Perényi huszti porkolábjai, vagyis várnagyai (castellani) megesketendők, hogy hűséges társak lesznek, egyik a másikat a várból ki nem rekeszti és hogy egyforma számú tiszteket és szolgáló népeket (servitores) fognak tartani.

5. A kamarák jövedelmét a kir. kincstartó és a Perényi emberei igazságosan és közösen kezeljék, de Perényi ne legyen köteles külön számadást vezetni és a kamarák terheit viselni.

6. Perényi Gábor azokat a sókat, a melyeket eddig a máramarosi sókamarákból árenda czimén kapott, de eladni még nem tudott, szekereken vagy hajókon elszállíttathassa, s akár a sókamara-helyeken, akár másutt a máramarosi kamarák területén (in cursu camerarum Mararamosiensium) eladhassa.

7. A bányákban, a belső vagy külső kamarákban eladandó vagy hitelbe adandó (in credentiam dare) sók árait közösen szedjék be, s egy két-zárú ládába zárják el és őrizték meg, melynek egyik kulcsa a kir. kincstartó, a másik pedig a Perényi embereinél legyen; ebből a pénzből fedezzék a sóvágásnál fölmerülő és a kamara egyéb czéljaira szükséges költségeket, a fenmaradó összeget pedig oszszák kétfelé.

8. A Perényi ügyvivőjének (factor) tudta nélkül a kir. kincstartó ügyvivője élelmiszereket ne vehessen magához, hanem az élelmiszerekkel mindig csak közösen rendelkezzenek.

9. A Perényi és a kir. kincstartó irnokának (scriba) *egy* (közös) ládája legyen, két kulccsal, és mindazokat a czédulákat (scedulas), a melyekre sőt adtak ki, ebbe a ládába zárják el, hogy aztán ezek alapján lajstrom legyen vezethető; azokra a czédulákra pedig, a melyeket a szekereknek (currifervis) a huszti, vagy a rónai bányában, avagy bárhol másutt levő pecsételő (sigillator) kezéhez leendő szolgáltatás czéljából adnak, szintén mindenik irnok czirografumot tegyen, az ilyen czédulákat hasonlókép közösen egy két-kulcsos ládába tegyék s mindenik czédulára mindegyik irnok saját pecsétjét üsse rá.

10. Perényi Gábor azt a kétezer forint ára sőt, melyet a király néki kiszolgáltatni rendelt, úgy szedje be, hogy az első évben ezer, a másodikban szintén ezer forint árát kapjon.

11. A hajókat a kir. kincstartó és a Perényi ügyvivője úgy Huszton, mint Szigeten és Becszen¹⁾ egyetértőleg (unanimiter) terheljék meg; mindketten hajózzanak le e hajókkal s a külső (forensis) kamarákhoz e sókat egyforma számban oszszák és küldjék szét.

¹⁾ Beech. — Bizonyára a Tisza-Ujlakkal szemben fekvő szatmármegyei mai Tisza-Becs falu értendő, a hol a középkorban állandó rév volt (a Beckeké) a Tiszán. (Dr. Csánki. Magyarország tört. földrajza a Hunyadiak Korában. I. 471.)

12. A kir. kincstartónak ugy Huszt várában, mint a rónai kastélyban s a belső és külső kamarákban (intus et foris) alkalmazott tisztjei esküvel kötelezzék magukat a Perényi Gábor, illetve az ő halála után a felesége iránti hűségre, az összes jövedelmek felerészének kezelése tekintetében; végül

13. a régi királyok által bizonyos egyházaknak adott sót a kir. kincstartó és Perényi tisztjei készséggel szolgáltatassák ki.

(C—r.)

Dalmáciai erdőbérlet 1562-ből. Ösmeretes ama hirlelés, hogy a mai kopár dalmáciai partvidéket erdőségeitől a velenceiek fosztották volna meg. Velencei részről azt felelték, hogy hajóik építő fáját, valamint az épületeikhez való követ is Istriából vették, s hogy ép Velence kormányzata volt a legelső, mely a XVII. században rendeletben tiltotta meg az erdő kíméletlen irtását és bizonyos schémák szerint vágatta az állami erdőket. Hivatkoztak arra is, hogy éjszaki Dalmáciának a tengerre néző szirtes partján sohasem is volt, nem is keletkezhetett szálerdő, legföljebb árva cserje, mert azt az éjszaki szél, mely tetőirányban csap le a sziklára, már gyökerében elfojtotta.

Ez a mit mondanak, igaz. Igaz azonban az is, hogy a parttól befelé a kisebb humusú talajban védett helyeken, igen szép erdőségek valának s ezeket a velenceiek hacsak szerit ejthették, vágatták szorgosan. Hiszen éppen a nagy pusztulás miatt kellett a zárai velencei provveditorenak közbelépni.

Kétségtelen, hogy Zengg, ez a uszkók fészek, 1526 után valóságos karsztlyuk volt, de Obrovazzo felé a nagy út mentén igen szép erdők valának. 1562-ben egy velenceiekből álló konzorcium ezeket a Zengg és Obrovazzo közti mintegy 16 magyar mértföldre terjedő erdőségeket épület és tűzifa vágása céljából huszonöt évre ki akarta bérelni. Az alsó-osztrák kamarához fordultak tehát ebbeli kérelmökkel s haszonbérképen megajánlották a tretinát, a harmadot, miből Zenggre egy tized jutott volna.

Tudni kell, hogy 1527 után a régi Felső-Dalmácia osztrák kormányzás alá jutott. Első sorban a krajnai illetőleg belső-osztrák gráci kamara volt a fölöttes hatóság, de mindenben az alsó-osztrák kamara döntött. Ekkor is vesztette el Dalmácia a jelentőségét. Mert míg Magyarországot uralták, Zengg volt a főkikötő, onnan ágaztak el befelé az országutak, ezután vége lett ennek a százados iránynak, mert Dalmáciának a vonzó köre a Duna alsó folyamvidéke lön, nem pedig Középeurópa.

Nevezett vállalkozóknak azonban nem volt valami befolyásos ügynökök, mert Lenkovics a krajnai grániczkommandáns azt mondta, hogy mivel a